

Kuntien ja hyvinvointialueiden avustukset järjestöille ja säätiöille

Alueellinen kansalaisjärjestöakatemia 1.10.2025

Selvityksen tavoitteet

- » **Ymmärryksen lisääminen** julkisesta rahoituksesta, jota järjestöille ja säätiöille myönnetään kunnallisella ja alueellisella tasolla
- » Tuen analysoinnin, tilastoinnin ja raportoinnin **kehittämisen tukeminen** kansallisesti

Selvityskysymykset

- » **Millaista** ja **minkä suuruista** suoraa tukea eli vastikkeettomia avustuksia kunnat ja hyvinvointialueet myöntävät järjestöille ja säätiöille?
- » **Millaista** epäsuoraa tukea järjestöille ja säätiöille myönnetään (esimerkiksi maksuttomat tai alennuksella tarjotut tilat, palvelut tai muut hyödykkeet), ja **miten** sen rahallinen arvo voidaan arvioida?
- » **Miten tuki** jakautuu aloittain ja tukimuodoittain (esim. jatkuva tuki vs projektiavustukset)?
- » **Millaisia** toimintatapoja kunnilla ja hyvinvointialueilla on tuen suunnittelussa, myöntämisessä ja käytön arvioimisessa, ja **millaisia** kehittämistarpeita niissä on havaittavissa?
- » **Millaisia** määrittelyn, tietolähteiden ja erottelukyvyn kysymyksiä liittyy edellä mainittuihin tarkasteluihin?

Selvityksen kohde ja rajaukset

» Kohteena:

- Avustusten myöntäminen, ominaispiirteet ja hallinnolliset sekä tiedolliset prosessit
- Avustukset järjestöjen yleishyödylliseen toimintaan ja säätiöiden vastaavaan julkisrahoitteisiin toimintaan

» Ei tarkastella:

- Kunnan ja hyvinvointialueen rahoitusvastuiden jakoa, rahoituksen käyttöä tai riittävyttä
- Valtionavustusten ja kuntien/hyvinvointialueiden avustusten suhdetta
- Konserniyhteisöjä (kunta/hyvinvointialue jäsenenä tai päätösvaltaa käyttävä)
- EU-rahoituksen kuntarahoitusosuuksia
- Näitä käsitellään ainoastaan, jos niihin liittyy **tilastoinnin tai raportoinnin näkökulmasta olennaisia** erottelukysymyksiä

Keskeiset määritelmät (karkeina yksinkertaistuksina)

- » **Suora tuki** = harkinnanvarainen, vastikkeeton julkinen rahoitus
- » **Epäsuora tuki** = esim. tilojen/palvelujen maksuttomuus tai alennukset
- » **Eivät sisällä julkisia hankintoja tai vastikkeellista palvelutuotantoa**

» Hyödynnetyt aineistot

- Aiemmat tutkimukset ja selvitykset avustustoiminnasta
- Sädökset, ohjeet ja käsikirjat avustusten kirjanpidosta ja raportoinnista
- Kuntien ja hyvinvointialueiden verkkosivujen avustustiedot
- Valtiokonttorin tilinpäätösaineistot (KKTPP ja HHTPP, vuosi 2024)
- Tietopyyntö kunnille ja hyvinvointialueille:
 - Myönnetyt rahamääräiset avustukset (2024)
 - Epäsuorat avustukset ja avustuskäytännöt

» Menetelmät

- Esihaastattelut ja keskustelu -> ymmärryksen syventäminen tietopyynnön kannalta
- Aineistojen kokoaminen ja vertailu eri lähteistä
- Tilinpäätös- ja kyselyaineistojen analyysi

Kokonaiskuva kuntien ja hyvinvointialueiden avustustoiminnasta

**Kuntien ja
hyvinvointialueiden suorat
tuet järjestöille ja säätiöille**

Kuntien tuet järjestöille ja säätiöille

- » Yhteensä n. **188 milj. € (2024)***
- » Suurimmat toimialat
 - Kulttuuri 71,7 M€
 - Liikunta 35,7 M€
 - Hyvinvointi & terveys 18,2 M€
 - Nuoriso 8,7 M€
 - Yleishallinto 16,1 M€
- » Tilinpäätöstieto ja kyselytieto lähellä toisiaan, mutta **sisäisiä avustuksia** mukana etenkin suurissa kaupungeissa -> ei kyse varsinaisista järjestöavustuksista

*Erillisenä toteutetun kyselyn perusteella

Hyvinvointialueiden tuet

- » Tilinpäätöstietojen mukaan **25 M€ (2024)**
- » Kyselyn mukaan **16 M€**
- » Erot johtuvat mm. **kirjauskäytännöistä** ja konsernirakenteista
- » Muut lähteet* 12 – 15 M€ (2023-2024)

*SOSTE ja selvityshenkilö Mika Pyykön raportti

Erot aineistojen välillä korostuvat tietyillä alueilla

» Tapaus Varsinais-Suomi

- Tilinpäätös: 5,9 M€
- Kysely 2,6 M€
- Mukana mm. sopimuspalkokunnat (2,7 M€) ja valtuustoryhmien avustukset (0,4 M€))

» Yhteensä ero tilinpäätös- ja kyselyaineistojen välillä **n. 9,7 M€**

Hyvinvointialueiden suurimmat avustuskohdeet

- » Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen: 9,8 M€
- » Hallinto- ja tukipalvelut: 4,3 M€
- » Lisäksi pienempiä summia esim. esh, miepä, pela

Epäsuoran tuen muodot ja arvottaminen

Epäsuoran tuen muodot

- » Kunnat ja hyvinvointialueet tukevat järjestöjä tarjoamalla:
 - Maksuttomia / edullisia tiloja
 - Markkinointi- ja tiedotuskanavia
 - Neuvontaa & asiantuntijatukea
- » Yleistä, mutta **ei näy tilinpäätöstiedoissa**

Epäsuoran tuen arvottamisen haasteet

- » Ei erillisiä kirjanpitokohtia -> vaikea seurata rahallisesti
- » Luokittelu- ja rajausongelmat:
 - Tyhjillään oleva tila $\neq$ sama kustannus kuin varta vasten ylläpidetty tila
 - Kustannukset voidaan kirjata eri tavoin (vuokra, ylläpito, tuotto, säästetty vahinko)
- » Riskinä tiedon **vääristyminen**

Johtopäätös

- » Epäsuorat tuet muodostavat **tärkeän osan kuntien ja hyvinvointialueiden järjestötuesta**
- » Arvon määrittäminen vaikeaa -> riskinä vääristymät
- » Silti tärkeä hahmottaa osaksi kokonaisuutta

**Tuen myöntämisen ja
arvioinnin käytännöt
sekä kehittämistarpeet**

Avustusten myöntämisen käytännöt kunnissa

- » Perustuvat paikallisiin sääntöihin, periaatteisiin ja talousarvioon
- » Hakuprosessit yleensä vuosittaisia (yleisavustukset 1x/vuosi, projektit useammin)
- » Päätöksenteko: usein hajautettu lautakunnille, pienissä kunnissa kunnanhallitukselle

Arviointi ja seuranta kunnissa

- » Käytössä n. 85-90 % kunnista:
 - Kirjalliset säännöt
 - Hakemusten perustelu
 - Raportointivelvoitteet
- » Vähemmän käytössä (40-50 % kunnista):
 - Vaikutusten arviointi
 - Muiden tukien seuranta
- » Arviointiperusteet hajanaisia, usein vain pöytäkirjoissa
 - > ei yhtenäisiä, läpinäkyviä kriteerejä

Kehittämistarpeet kunnissa

- » Läpinäkyvyyden ja yhdenmukaisuuden lisääminen
- » Sähköiset hakujärjestelmät ja selkeämpi prosessi
- » Systemaattinen vaikutusten arviointi
- » Yhtenäiset raportointikäytännöt

Hyvinvointialueiden käytännöt

- » Avustukset lakisääteisesti sosiaali- ja terveys- sekä hyvinvoinnin edistämisen toimintaan
- » Käytössä useilla alueilla
 - Kirjalliset periaatteet ja kriteerit
 - Hakuilmoitukset painottavat vaihtuvia teemoja
 - Hakemusten pisteytysmallit ja vaikutusmallit

Seuranta ja arviointi hyvinvointialueilla

- » Raportointi vakiintunutta (talous, toiminnan sisältö)
- » Vaikuttavuutta mitataan monesti määrällisin mittarein
- » Tarve kehittää yhtenäisiä vaikuttavuuden arviointimenetelmiä

Kehittämistarpeet hyvinvointialueilla

- » Kohdentaminen tiiviimmin strategisiin painopisteisiin ja väestön hyvinvointiin
- » Yhteistyön ja vuoropuhelun vahvistaminen järjestöjen kanssa
- » Kumppanuusmallien kehittäminen myös ei rahallisten tukimuotojen osalta (asiantuntijuus, tilat)
- » Hakuprosessien ja raportoinnin digitalisointi ja selkeyttäminen
- » Valtakunnallisesti yhtenäiset linjaukset voisivat helpottaa järjestöjen toimintaa

**Määrittelyn,
tietolähteiden ja
erottelun kysymykset**

Avustustoiminnan tietopohjan haasteet

» Ongelmat liittyvät kolmeen kokonaisuuteen:

1. **Määrittelyt**
2. **Tietolähteet**
3. **Erottelukyky**

Määrittelyn haasteet

- » Avustuksen käsite vaihtelee: AURA-ohjeistus, valtionavustuslait, verotus
- » **Avustus vai hankinta?**
 - Sama toiminta voidaan rahoittaa molemmilla (esim. iltapäivätoiminta, päivätoiminta)
- » Järjestöjen toiminta voi olla sekä kansalaistoimintaa että palvelutuotantoa (esim. teatterit, taiteen perusopetus)
- » Rajat avustuksen, hankinnan ja kunnan oman tuotannon välillä hämärtyvät esimerkiksi yhteistyötuotantohankkeissa

Epäsuoran tuen kirjaukset

- » Tilat ja muut resurssit voidaan kirjata eri tavoin:
 - Osa yleisavustusta
 - Erillinen tila-avustus
 - Ei kirjata lainkaan
- » Järjestöille vaikutus sama, mutta kirjanpidossa eri kuva

Tietolähteiden haasteet

» Tieto syntyy kolmessa prosessissa:

1. **Talousdata (tilinpäätökset)** -> kansallisesti vertailukelpoista, mutta yleisluonteista
2. **Päätöstiedot** -> tarkempia, mutta hajanaisia ja eri tavoin julkaistuja
3. **Hakemus- ja raporttitiedot** -> yksityiskohtaisia, mutta vaikeasti yhdisteltäviä

» Avoimuus vaihtelee:

- Esim. Helsinki julkaisee avoimena datana
- Monilla muilla tiedot löytyvät vain pöytäkirjoista (tai niitä pitää erikseen pyytää)

Erottelukyvyn haasteet

- » **Sektoriluokitus** sisältää myös toimijoita, jotka eivät ole varsinaisia järjestöjä (esim. museot, teatterit)
- » **Palveluluokitus** ei aina toteudu -> avustukset myönnetään kokonaisuutena ilman erittelyä
- » Eri kirjaus- ja luokittelukäytännöt -> vaikea vertailla kansallisella tasolla
- » Yhdenmukaisuuden puute -> virhetulkintojen riski

Yhteenveto

» Avustustoiminnan tietoperustaa hämärtävät:

- Eriävät määritelmät
- Hajanaiset tietolähteet
- Epäyhtenäiset luokitukset

» Tästä seuraa, että rahoituksen kohdentumista on vaikea arvioida ja vertailla kansallisella tasolla

Kehittämisehdotukset

***”Jos järjestöille ja säätiöille
myönnettävistä avustuksista halutaan
muodostaa nykyistä parempi
kokonaiskuva, edellyttää se
määritelmien selkeyttämistä, epäsuoran
tuen näkyväksi tekemistä,
hakuprosessien ja -järjestelmien
kehittämistä sekä avoimempaa tietoa
avustusten tavoitteista ja
avustuskriteereistä”***

Ote julkaistavan selvitysraportin
tiivistelmästä

Oli ilo!

mdi.fi

@MDIfriends

Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI

MDI

Part of FCG.